

«Veien til et helt vanlig liv»

Drammen

Innholdsfortegnelse

Forord	3
Sammendrag	3
Kap 1. Bakgrunn for prosjektet	4
Kap 2. Målsetting og målgruppe	4
2.1 Målgruppe	4
2.2 Målsetting.....	5
Kap 3. Prosjektgjennomføring/Metode	5
3.1 Prosjektgjennomføring.....	5
3.1.1 «Første Steg».....	6
3.1.2 Brukermedvirkning.....	6
3.1.3 Temakvelder	7
3.2 Metoder.....	7
3.2.1 Egenkraft	7
3.2.2 Recovery	7
3.2.3 Sosial kapital og sosiale nettverk.....	8
3.2.4 Frivillighet/Tidgiverne	8
3.3 Samarbeid.....	9
3.3.1 Institusjoner og potensielle deltakere.....	9
3.3.2 Politisk og næringslivet i Drammen.....	10
3.3.3 Andre aktører i rusfeltet.....	11
Kap 4. Resultater, vurdering av effektmål og resultatvurdering.....	11
4.1 Resultater og høydepunkter.....	13
Kap 5. Oppsummering/Konklusjon/Videre planer	14
5.1 Veien videre.....	15
5.2 Oppsummering.....	16
Vedlegg:.....	17
Media:	18

Forord

Våren 2016 henvendte Drammen kommune v/ Senter for rusforebygging seg til Stiftelsen Blå kors Drammen. De ønsket å etablere et samarbeid med Blå Kors for å tilrettelegge for aktiviteter og sosial nettverksbygging med utgangspunkt i Steg for steg.

Samarbeidet ble opprettet og vil formalisert gjennom en samarbeidsavtale ila høsten 2016. I januar 2017, etter å ha fått bevilget midler fra Stiftelsen Dam (da. Extrastiftelsen), startet Stiftelsen Blå Kors Drammen – Steg for steg prosjektet «Veien til et helt vanlig liv». Prosjektet har gått over 3 år, fra januar 2017 til desember 2019.

Konseptet ble endret underveis, noe rapporten vil forklare nærmere.

Vi er takknemlige for at enkelte instanser, herunder Stiftelsen Dam, ser verdien av langsiktig og systematisk arbeid for at mennesker skal klare å komme seg ut av en karusell med rus og ensomhet. Drammen kommune v/Psykisk Hele & Rus, for det gode samarbeidet, samt alle Tidgivere som bruker av sin tid og deler sin kompetanse. Mest av alt ønsker vi å takke deltakerne våre, som deler sine historier, og tør å ta et skritt mot «et helt vanlig liv». **Takk til alle som bidrar!**

Sammendrag

Svært mange havner tilbake til sine vante rutiner og gamle miljøer etter endt institusjonsopphold. Dette er en stor utfordring også blant dem som er motivert for å endre sin livsførsel. En gjennomgående utfordring er ensomhet. Steg for steg tilbyr et alternativ til tidligere nettverk og aktiviteter.

I 2018 gikk vi bort i fra aktivitetsbasert tilbud og heller fokuserte på individuell skreddersøm, mener vi at vi i større grad når målene om sosial inkludering og forebygging av utenforskap, tilbakefall til rus og sosial isolasjon. Virkningen mener vi å se er bedre psykisk og fysisk helse hos deltakerne, samt økt deltakelse i lokalmiljøet.

Vi har aktivt jobbet mot effektmålene i handlingsplanen:

- Deltakerne mottar individuelt tilrettelagte tilbud med sømløse overganger
- Potensielle deltakere blir møtt raskt og blir kartlagt
- Deltakerne har økt sin mestringskompetanse, som har gitt dem mulighet til å ta i bruk egne ressurser til å skape seg en meningsfull hverdag og å motvirke økonomisk, sosial og kulturell fattigdom
- Deltakerne har økt sin sosiale kompetanse som har gitt dem tilgang til nettverk som motvirker ensomhet, stigmatisering og utenforskap, samt bidratt til økt tilhørighet og inkludering.
- Deltakerne har økt livskvalitet gjennom økt rusmestring eller rusfrihet

En kartleggingssamtale mellom deltakeren og veileder er utgangspunkt for tilbudets individuelle skreddersøm. Deltakeren formulerer sine mål og behov, med visshet om at det finnes støtte i prosessen. Deltakeren setter opp en plan sammen med veileder. Alle får tilbud om kontakt med en Tidgiver. Denne «matchen» av mennesker gjøres av ansatte etter kartlegging og vurdering av behov, interesser og personlighet. Våre kjerneområder er bolig, nettverk, arbeid og økonomi.

Vi har gode resultater på hva våre deltakere har oppnådd av mål og mange har fått nytte av konseptet vårt. I 2019 lyste vi ut Tidgiverkoordinatorstilling, som ble besatt i 2020. Dette gjør at vi kan hjelpe flere og følge opp bedre. Det jobbes også mer mot kriminalomsorgen for å kunne være et godt tilbud for innsatte som skal ut i samfunnet igjen. Mål i 2020 er å jobbe mer aktivt politisk mot Nye Drammen kommune. Vi ønsker å løfte fram nødvendigheten av individuell tilpasning og ingen tidsbegrensninger når man skal støtte tidligere rusavhengige til en ny hverdag. Å bygge et nytt liv tar tid.

Kap 1. Bakgrunn for prosjektet

50 % av de som gjennomfører rusbehandling i Norge faller tilbake til aktivt rus. Mest kritisk er de første månedene etter behandling. I mangel av rusfrie nettverk, mestringsarenaer og en meningsfull hverdag blir mange gående i en runddans mellom rus og behandling. En betydelig andel av våre deltakere har få holdepunkter i livet. Noen mangler arbeid, bolig og/eller nettverk og de fleste har sosial angst. Mange har ikke den hverdagskompetansen som skal til, og vet heller ikke hvordan de skal få den. Risikoen for sosial isolasjon er stor, og mye av det positive som er bygget opp gjennom behandling og rehabilitering står på spill. Derfor er det viktig at mennesker som er på vei ut i «det vanlige livet», tilbys en oppfølging tilpasset deres situasjon, ønsker og behov. Det finnes et hull i oppfølgingsfasen som altfor mange rusavhengige faller ned i, hvor resultatet er tilbakefall til rus, gjentakende behandlingsforløp med høye kostnader for den enkelte og for samfunnet.

I behovsanalysen "Et helt vanlig liv" (Intéra ResearchLab,2004) fremgår det at sosial angst er utbredt blant mennesker som er ferdig i rusbehandling og i rehabilitering. De føler seg ofte annerledes enn "vanlige folk" og vegrer seg for å oppsøke miljøer og situasjoner hvor de føler seg fremmede og utenfor. Ønsket om å få nye nettverk og bli kjent med mennesker utenfor rusmiljøet er sterkt, og oppfattes som avgjørende for å kunne klare å etablere et rusfritt liv. Mange bruker bildet på at de kommer fra en annen planet og trenger å lære både språk og sosiale koder på denne nye planeten. De mangler følelsen av mestring, trygghet og rutiner. Samtidig har de et sterkt ønske om å bli kjent med «vanlige folk», noe de føler er avgjørende for å holde seg rusfri og kunne etablere det livet de ønsker.

Kap 2. Målsetting og målgruppe

2.1 Målgruppe

Blå Kors Steg for steg (SFS) er et overgangstilbud for mennesker med avhengighetsproblematikk, psykiske utfordringer og som alle har et ønske om et «vanlig liv». Tilbudet er tilgjengelig for deltakeren før, under og etter behandling eller soning. Steg for Steg er også for mennesker som på egenhånd har klart å komme ut av avhengighet. Tilbudet vårt er for mennesker i alle aldre. I Drammen er våre deltakere fra 18 år og opp til 70. Mange av deltakerne har barn og det at en forelder kommer seg ut av sitt rusmisbruk vil ha gode ringvirkninger. Fafo's Levekårsundersøkelse viser at store andeler av de som soner eller ruser seg, har selv hatt en forelder med rusutfordringer eller i fengsel. I Stortingsmelding 37 står det også at når den voksne ruser seg/er i fengsel, er barna deres svært utsatt for å utvikle psykiske lidelser og rusproblemer selv.

Steg for steg gir deltakerne muligheten til å utvikle en individuell skreddersøm for å nå sine mål og ønsker.

2.2 Målsetting

Overordnet mål:

- Sosial inkludering og forebygge ensomhet og utenforskap
- Forebygge tilbakefall til rus og sosial isolasjon
- Bidra til sosial deltakelse, bedre psykisk og fysisk helse og deltakelse i lokalmiljøet

Målet om sosial inkludering og forebygging av ensomhet og utenforskap er selve grunnlaget for arbeidet i Steg for steg. Deltakeren får en opplevelse av mestring og mening og blir derigjennom bedre i stand til å leve det "helt vanlige liv" de selv ønsker.

Prosjektet vil bidra til at deltakere skal møte et tilgjengelig, variert og helhetlig tjenesteapparat og ha en aktiv og meningsfylt tilværelse og samarbeid med andre aktører. Derfor fokuserer Steg for Steg på forebygging og ettervern. Det vil si at vi kartlegger deltakeren når h*n tar kontakt og undersøker hvilke områder som må styrkes for at deltakeren skal klare å fungere i "normalsamfunnet". Drammen har mange gode tilbud og vi ønsker at deltakerne våre skal ta i bruk de aktivitetene og tilbudene som allerede er i byen. Det kan dannes så sterke kulturer og et så tydelig utenforskap i noen grupper, at de kan ha tilnærmet null kunnskap og erfaring med hvordan normalsamfunnet fungerer - og motsatt. Steg for Steg er et individuelt rehabiliteringstilbud for rusavhengige mennesker hvor aktivitet, normalitet og frivillighet brukes systematisk på veien mot et selvstendig liv i egen bolig. Vi er et tilbud både før, under og etter institusjonsoppholdet i tett samarbeid med den enkelte institusjon og kommunen. Målet er å styrke deltakerens indre struktur og sosiale integrering i lokalmiljøet med fokus på bolig, nettverk, arbeid og fritid.

Fremdriftsplan for prosjektet

2017- hovedfokus på oppstart, ansette prosjektleder, rigging av prosjekt og rekruttering av de første deltakerne og frivillige.

2018- hovedfokus på videreutvikling, implementering og rekruttering

2019- hovedfokus på videreutvikling, avslutning av prosjektet med evaluering etc. samt planlegging og tilrettelegging for videre drift etter prosjektperioden.

Kap 3. Prosjektgjennomføring/Metode

3.1 Prosjektgjennomføring

Mange av aktivitetene på Steg for Steg foregikk tidligere inne i våre lokaler. Dette var blant annet strikkekveld, matlaging, m.m. Dette har vært trygt for deltakerne, men kanskje ikke gitt de ønskede resultatene. Vi vil være en pådriver for å utfordre deltakerne på en trygg måte, og det vil derfor være mer hensiktsmessig for oss å ha aktiviteter utenfor huset i samarbeid med våre Tidgivere, enn å sette flere aktiviteter til våre egne lokaler. Det har derfor blitt jobbet med å redusere antall aktiviteter på huset og heller fokusere på individuelle behov som kan foregå ute i lokalmiljøet.

I slutten av 2018 endret vi konseptet og gikk fra gruppebaserte aktiviteter til individuell skreddersøm. Dette var et bevisst valg fra virksomhetens side ettersom det nevnt over har vært økt fokus på å få deltakerne våre til å benytte seg av nærmiljøet og hva som finnes her – med god hjelp fra Tidgiver. Det har dermed ikke vært noen gruppebasert aktivitet i Steg for Steg siden 2018, men fokus

på samtaler med hver enkelt deltaker. Vi fastholdt kun en fast aktivitet på huset gjennom Steg for Steg, pluss en Julelunsj og en sommeravslutning, begge for både deltakere og Tidgivere.

Samarbeid med den enkelte deltaker har vært sentralt. En kartleggingssamtale mellom deltakeren og Blå Kors Steg for Steg er utgangspunkt for tilbudets individuelle skreddersøm. Deltakeren formulerer sine mål og behov, med visshet om at det finnes støtte i prosessen. Å definere eventuelle hindringer og begrensinger er en del av dette. Deltakeren setter opp en strukturert plan sammen med veileder. Våre deltakere får tilbud om kontakt med en Tidgiver. Denne «matchen» av mennesker gjøres av ansatte etter kartlegging og vurdering av behov, interesser og personlighet.

«I sentrum står et menneske» har vært en ledetråd i arbeidet vi har gjort med enkeltindivider. Det har vært gjennomført mange samtaler med deltakerne, og det har blitt satt opp målbare oppgaver i hver deltakers plan. Deltakeren definerer selv sine ønsker og behov for bistand og hjelp. Våre kjerneområder er bolig, nettverk, arbeid og økonomi. Mange deltakere i Steg for Steg ønsker også kontakt med nye miljøer, som for eksempel en idrettsklubb eller et sangkor, men sosial utrygghet står i veien. Vi har bidratt til at deltakere kobles med lag, foreninger eller organisasjoner i lokalsamfunnet. Steg for Steg samarbeider med lokale og relevante aktivitetstilbud, organisasjoner,

«Jeg trodde jeg var klar da jeg dro fra behandling, men det var da det begynte»

Deltaker i Steg for Steg

idrettsklubber, treningstilbud, kulturinstitusjoner etc. for å imøtekomme et bredt spekter av interesser hos deltakerne.

3.1.1 «Første Steg»

Dette er per i dag den eneste aktiviteten vi har inne på huset med fast frekvens. Første Steg er et tilbud og en arena for nye deltakere der de kan bli bedre kjent med oss ansatte og våre Tidgivere. Det er ingen påmelding og åpent hus med enkel lunsj hver fredag fra 12:00 – 14:00. Dette har vist seg å være et godt tiltak der nye deltakere kan trygge seg på oss og omgivelsene og hva Steg for Steg er, før eller samtidig som de er i kontakt med Tidgiver ute i hverdagslivet. Vi ser at det er hensiktsmessig å ha en slik arena der man også kan knytte nettverk i større gruppe og på et uformelt plan. Når det er sagt, er det også viktig for oss å utfordre deltakere som kommer ofte på fredagene til å prøve nye ting med Tidgiver. Det blir ofte inngått nye møteavtaler mellom deltaker og Tidgiver på disse fredagene – noe som er kjempeflott for deltakerne. Dette er også en fin arena der senior- og juniorbrukere har muligheten til å møtes, og lære av hverandres erfaringer.

3.1.2 Brukermedvirkning

På gruppenivå sikrer vi brukermedvirkning ved brukerråd. Gjennom jevnlige møter har vi som mål å sikre at tilbudet benytter seg av erfaringene og kunnskapen deltakerne selv besitter. Brukerrådet består av deltakere som har vært gjennom en egen prosess, og som kommer med verdifulle innspill til utviklingen av tilbudet, temakvelder, markedsføring og finansiering. Vi har jobbet med å kartlegge deltakere som ønsker være med på brukerrådet, og som vil være en representativ stemme for

brukergruppen. Det har vært holdt samtaler i en mer uformell kontekst for å bli kjent med deltakergruppen. I 2019 har vi hatt faste brukerråd hvert kvartal.

Brukertilfredsundersøkelse vil bli gjennomført i 2020. Faglig leder nasjonalt har jobbet med å utarbeide en god brukerundersøkelse.

3.1.3 Temakvelder

Hvert kvartal har vi arrangert temakveld for deltakere. Vi har en fast frekvens på temakvelder gjennom året hvor vi jobber med ulike tema som har en innvirkning og er til fordel for våre deltakere når de skal tilbake til «det vanlige livet». Vi har snakket om nettverk – og hvordan man kan knytte nytt, samtidig som man opprettholder og pleier det nettverket en allerede har. Vi har også hatt temaet hverdagsøkonomi, der vi har pratet om hvilke grep som må gjøres for å leve på sin inntekt. Vi har også hatt temaet kosthold. Her fokuserte vi på hvordan lage gode handlelister, kjøpe inn praktiske råvarer og hvordan lage noe ut av det. Disse kveldene har foregått i våre lokaler med Tidgivere eller innleide personer som foredragsholdere. Tidgivere får også tilbud om temakvelder, både i våre lokaler og sammen med andre frivilligorganisasjoner i byen.

Eksempler på temaer som har vært:

- Angst og depresjon
- Hva er avhengighet?
- Taushetsplikt og etiske dilemmaer
- Steinar Mundal og en Tidgiver
- Hvordan bidra, samtidig som man ivaretar seg selv?
- Kosthold og ernæring
- Hverdagsøkonomi

3.2 Metoder

3.2.1 Egenkraft

Tenkningen omkring Empowerment, gir på samme måte viktig forståelse omkring temaet «å finne egen styrke til endring», - både på det individuelle plan og på gruppenivå.

I de daglige aktivitetene og arbeidsoppgavene fokuseres det på de helsefremmende faktorene som ligger i Empowerment tenkningen: deltakelse, mestring, selvhevdelse og aksept for kultur og verdier. Slik settes individet eller gruppa i stand til å definere sine egne problemer og finne sine egne løsninger. Utgangspunktet er at det er folks ressurser som bringes i fokus – ikke først deres problemer. Gjennom aktiviteter, arbeidsoppgaver og sosialt samspill bidrar dette til styrking av aktørrollen til den tidligere rusmiddelavhengige – ikke bare i Blå Kors-sammenheng, men med effekt på andre livsområder og i egen identitet.

3.2.2 Recovery

Bedring eller Recovery er et faglig perspektiv som tar utgangspunkt i at bedring er en personlig prosess hvor målet er at den enkelte kan leve meningsfullt liv til tross for de begrensingene problemet kan forårsake. Tiltakene som iverksettes støtter opp under deltakernes egen bedringsprosess. De ansatte og frivillige anser deltakeren som ekspert på seg selv. Relasjonen mellom deltaker og den ansatte eller frivillige preges av likeverdighet, åpenhet, ærlighet og tillit hvor man bistår deltakeren i å utvikle ferdigheter, nettverk og støtte slik at han/hun kan ta mest mulig

ansvar for eget liv. Det finnes flere tilnærminger til Recovery. Blå kors følger her retningen som vektlegger Recovery som en individuell og sosial prosess.

3.2.3 Sosial kapital og sosiale nettverk

Den amerikanske samfunnsforskeren Robert Putnam har vært banebrytende i å løfte fram betydningen av sosial kapital. Sosial kapital sier oss noe om forbindelsen mellom mennesker, om sosiale nettverk og normer for gjensidighet og tillit. Å ha rikelig med sosial kapital er et personlig gode, men det er også et fellesgode. Sosial kapital binder samfunn sammen. Putnam og andre forskere har pekt på at de nordiske landene har høyest sosial kapital i verden – mye takket være en stor frivillig sektor. Dette gir gode forutsetninger for den frivillige innsatsen med mål om å bidra til at tidligere «outsidere» bygger seg nye konstruktive sosiale nettverk. Sosiale nettverk er en av nøkkelfaktorene i prosessen som fører mennesker med rusrelaterte helseproblemer tilbake til et velfungerende liv.

Metoden Steg for Steg benytter, bygger på den forskningen som er gjort på dette feltet av professor i sosiale nettverk og sosialt arbeid, Live Fyrand. Sosiale ferdigheter er kanskje det viktigste for å bygge et sosialt nettverk, og frivillige støttespillere kan bidra til at brukeren kan:

- trene og øve innenfor det personlige og offentlige rom
- få kompetanse om hvordan man kan bygge sosiale nettverk, samt opparbeide seg en bekjentskapskrets som utgangspunkt for eget nettverk
- få kunnskap om lokalsamfunnet, og herigjennom bedre forståelsen av formelle og uformelle koder og regler for sosialt samvær
- delta på aktiviteter som fremmer trygghet og selvstendighet

3.2.4 Frivillighet/Tidgiverne

Tidgivere er Blå Kors Steg for Steg sitt viktigste verktøy og virkemiddel for at deltakerne skal oppnå sine mål. De er frivillige, vanlige folk med ulik bakgrunn og kompetanse, som matches opp mot deltakerens behov, mål og interesser. De er like forskjellige som deltakerne. Deres rolle er å støtte deltakeren i avtalte oppgaver og aktiviteter. Fordi behovene er allsidige, er aktivitetene allsidige. Deltagelse i sosiale felleskap er også en grunnleggende faktor for å få tillit til andre, og for sosial trygghet. Våre Tidgivere har mye stille kunnskap og hverdagskompetanse de kan dele med deltakeren. Vi ønsker å formidle denne hverdagskompetansen og jobber oppdragsbasert, med deltakerens behov ifokus. Deltakerne forteller at den største utfordringen er å få kontakt med «vanlige folk» som kan bidra til at de får det «A4- livet» så mange ønsker seg.

Tidgivere har en egen evne til å skape tillit, engasjement og deltakelse. Bånd til andre mennesker er en forutsetning for både å bli formet som et sosialt vesen, og for identiteten som samfunnsmedlem. Tidgiverne sin hovedoppgave er å være et positivt tilskudd i deltakerens liv uten å overta ansvaret for hans eller hennes livskvalitet.

Tidgiverne er en støttespiller i aktiviteter med fokus på nettverk, bolig, arbeid og fritid. De skal bruke sine erfaringer og nettverk, og være en medvandrer i prosessen, praktisk og emosjonelt. Likeverd skal være et grunnleggende prinsipp som styrker tillit, gjensidighet, motivasjon og selvfølelse. Fordi

Det er i møtet mellom Tidgiveren og deltakeren at overføringen av sosial kompetanse og sosiale ferdigheter skjer.

våre Tidgivere har bred kompetanse, kan vi bistå på forskjellige områder. Et eksempel er en pensjonert økonom, som har resultert i at vi har kunnet tilby hjelp med gjeldsopprydding og opplæring/kurs i hverdagsøkonomi. Svært mange deltakere har en så vanskelig økonomi at det øker faren for tilbakefall til rus og kriminalitet. Denne sammenhengen er også forskningsmessig dokumentert.

3.3 Samarbeid

Det har hovedsakelig vært tre punkter som er sentrale når vi har tenkt nettverk og samarbeid. Første punkt er hvilke institusjoner kan vi knytte kontakt med for å møte potensielle deltakere. For det andre er det viktig for oss å jobbe oss inn mot det politiske og lokale næringslivet, både for frivillighet og for synlighet. Tredje punktet går på samarbeid mellom oss og andre aktører og aktivitetstilbud innenfor rusfeltet.

Under følger en detaljert oversikt over hvilke institusjoner, virksomheter og tilbud vi har vært i kontakt med.

3.3.1 Institusjoner og potensielle deltakere

Det er viktig for oss å etablere kontakt med institusjonene og andre som har potensielle deltakere som vil kunne dra nytte av Steg for Steg Drammen.

Vi har hatt samarbeid med følgende:

- PHR (Psykisk helse- og rus Drammen) – en av våre største samarbeidspartnere. En ansatt i PHR fungerer som vår kontaktperson inn mot de andre ruskonsulentene/behandlere. Veileder og representant fra PHR har også faste møter for å snakke om fremdrift og videre samarbeid på tvers av virksomhetene.
- ARA Konnerud (Døgnbehandling) – Her har vi et samarbeid, der ansatte på ARA tar kontakt dersom det er pasienter som trenger oppfølging. Vi skal i 2020 også inn på motivasjonskvelder for pasienter og presentere tilbudet vårt.
- ARA (Avrusning) – Her er ansatte informert om Steg for Steg, samt har en god dialog rundt hvordan tilbudet kan hjelpe deres pasienter.
- Buskerud Overgangsbolig og Friomsorgskontor – Har en samarbeidsavtale med Friomsorgen og får jevnlig henvendelser om mennesker som trenger tilbudet vårt. Vi hadde et møte med Drammen Overgangsbolig hvor de var veldig positive til tilbudet.
- Ringerike fengsel - har vi vært i dialog med for å se nærmere på et samarbeid for innsatte som skal løslates til Drammen. Har også vært på infotorg for innsatte.
- Drammen Fengsel – Vi har presentert Steg for Steg som et ettervernstilbud for innsatte i Drammen som sliter med rus. Vi er inne i fengselet på Servicetorg for innsatte og ser frem til et samarbeid der vi kan bistå der innsatte skal løslates til Drammen.
- DPS Drammen / FACT-teamet – Vi har et godt samarbeid og nesten daglig dialog med behandlere på DPS.
- Borgestad Skien – Vi blir kontaktet dersom pasienter som er på vei ut og skal flytte til Drammen etter endt behandling.
- Manifestsenteret – De vet om oss og tar kontakt om de skulle ha noen aktuelle deltakere.
- Fengselsteamet i Asker Kommune – Vi ser at vi er et godt tilbud for noen av Fengselsteamets deltakere og har et uformalisert samarbeid.

I all hovedsak har samarbeidet gått ut på å etablere kontakt med potensielle deltakere, samt å forankre Steg for Steg Drammen som et godt tilbud og valg for pasienter, blant ledelsen og ansatte på disse institusjonene. En viktig faktor for å lykkes ser vi er å jevnlig ta kontakt med institusjonen og gjerne også ha én kontaktperson for Steg for Steg på hvert sted, også tar kontakt om det skulle dukke opp noen som vil bli deltakere hos oss.

3.3.2 Politisk og næringslivet i Drammen

Forskning viser at sosialt nettverk har stor betydning for menneskers helse. Det er viktig for Steg for Steg Drammen å være en synlig aktør i det lokale næringslivet. Synlighet genererer oppmerksomhet som kan gjøre det lettere for oss å både å få spons, midler og ikke minst å få forankret virksomheten i Drammen. Steg for steg har også en klar oppfordring til næringslivet om å inkludere mennesker med «hullete cv» inn i arbeidslivet. Av nettverksarenaer for næringslivet i Drammen kan det nevnes at vi var til stede under Næringslivets Dag på Union Scene, samt at vi deltatt på Drammen Frivilligbørs. Begge disse arenaene har ført til at vi har blitt kjent med nye mennesker i Drammen og at flere fikk vite om oss. Tanken med dette samarbeidet er å markere og styrke vår posisjon opp mot næringslivet i Drammen, samt å bli lukrative for bedrifter å samarbeide med.

Steg for Steg har også inngått avtaler på praksisplasser for våre deltakere. Deltakere får muligheten til å bygge seg opp et nettverk og referanser til senere jobbsøking.

Steg for steg har også jobbet aktivt inn mot politikerne, da vi anser oss som et viktig talerør for vår målgruppe. Vi har bl.a sendt høringsnotat til Bystyret om hvem vi er og invitert en rekke politikere på besøk i lokalet vårt. Den 28.november 2019 arrangerte vi «FAFO-frokost» på Tollboden Hotell. Blå Kors har selv bedt forskningsstiftelsen Fafo om en evaluering av tiltakene sine. Fafo-rapporten påpeker hvor viktig hverdagskompetanse og selvtillit er for å overkomme rusproblemer. Ensomhet, manglende sosial inkludering og manglende støtte til å mestre hverdagslivet er store utfordringer. I rapporten har Fafo sett nærmere på tiltak Blå Kors har overfor personer med rusproblemer. Vi inviterte inn hele fagmiljøet i Drammen, samt politikere. Ordfører Monica Myrvold Berg åpnet det hele med en fin tale, etterfulgt av en sofa-prat mellom faglig leder for Steg for Steg nasjonalt, hovedutvalg for helse, sosial og omsorg i kommunen Eivind Knudsen (AP), en deltaker fra Steg for steg og en Tidgiver, veileder i SFS og forsker fra FAFO. Samtalen dreide seg om problemstillinger rundt hvordan vi kan bli bedre på å tilrettelegge for at personer med rusavhengighet kan få en sømløs overgang fra institusjon og ut i samfunnet. Hva er utfordringene når det gjelder sosial inkludering etter å ha blitt rusfri? Hvordan kan vi som samfunn bidra til mer vellykket sosial inkludering? Frokosten var en suksess og de 50 påmeldte frokostgjestene var både

brukerorganisasjoner, kommunale tiltak og andre aktører.

Synlighet i media har også vært et fokusområde som i løpet av 2019 resultert i flere lokale presseoppslag og lokale radiosendinger.

3.3.3 Andre aktører i rusfeltet

Det er viktig for Steg for Steg å ha et godt samarbeid med andre aktører som tilbyr aktiviteter eller arbeidstrening innenfor samme felt i Drammen og Omegn. Litt av grunnen til dette er at vi er interessert i å kunne foreslå andres tilbud til våre deltakere hvis de har behov for mer gruppebaserte aktiviteter eller andre ting Steg for Steg alene ikke kan tilby. Det viktigste er at mennesket det gjelder føler at de får best mulig tilrettelagt tilbud, uavhengig om det er oss alene eller flere andre virksomheter med i prosessen. Vi samarbeider her med både Guts, Fontenehuset og Frivillighetssentralen.

Steg for Steg Drammen og A-larm inngikk en avtale for bruk av våre lokaler i 2018. Dette samarbeidet fungerer godt som et supplement til hva vi tilbyr den enkelte deltaker på individnivå.

A-larm er en selvhjelpsgruppe for de som har utfordringer i forhold til rehabilitering, både som rusavhengige og pårørende. Her kan en møte andre i lignende situasjon og bli en del av et uformelt fellesskap med fokus på vekst og mestring. Under «Kaffepraten» er lokalene til Steg for Steg Drammen åpne for alle brukere og pårørende som vil benytte seg av tilbudet. Dette har vært bli et tilbud våre deltakere kan velge å benytte seg av, selv om det ikke er forankret i Steg for Steg.

I 2019 har vi sittet i en samarbeidsgruppe med Drammen kommune, Kirkens Bymisjon, Frelsesarmeen og Barnas Stasjon for å utarbeide kurs og faglig påfyll for frivillige og Tidgivere i Drammen. Vi har hatt jevnlige møter igjennom året og det har resultert i gode samlinger og arrangementer blant annet på scenen på Drammensbiblioteket. Eksempler: Inspirasjonskveld «God å snakke med» og Inspirasjonskveld «Hvordan bidra, samtidig som man ivaretar seg selv?»

Mange deltakere i Steg for Steg ønsker også kontakt med nye miljøer, men sosial utrygghet står i veien. Vi har bidratt til at deltakere kobles med lag, foreninger eller organisasjoner i lokalsamfunnet.

Kap 4. Resultater, vurdering av effektmål og resultatvurdering

Steg for steg i Drammen har siden 2017 hatt stor utvikling i antall Tidgivere og deltakere, samt omfanget av tilbudet. I 2018 gikk man bort i fra felles aktiviteter og det ble jobbet med å få mer aktivitet utenfor lokalenes fire vegger. Naturlig nok ble også måltallene noe annerledes med denne endringen av konsept. En individuell oppfølging er mer ressurskrevende og krever en-til-en oppfølging. Verdien er å bedre kunne jobbe målrettet med den enkelte deltakers behov. Drammen har mange gode tilbud og vi ønsker at deltakerne våre skal ta i bruk de aktivitetene og tilbudene som allerede er i byen. Det kan dannes så sterke kulturer og et så tydelig utenforskap i noen grupper, at de kan ha tilnærmet null kunnskap og erfaring med hvordan normalsamfunnet fungerer - og motsatt. Steg for Steg har blitt et individuelt rehabiliteringstilbud for rusavhengige mennesker hvor aktivitet, normalitet og frivillighet brukes systematisk på veien mot et selvstendig liv i egen bolig. Vi er et tilbud både før, under og etter institusjonsoppholdet i tett samarbeid med den enkelte institusjon og kommunen. Målet er å styrke deltakerens indre struktur og sosiale integrering i lokalmiljøet med

fokus på bolig, nettverk, arbeid og fritid. Vi kan legge følgende mål i sammenheng med denne endringen:

- **Steg for steg skal tilrettelegge for nettverksbygging mellom deltakere og lokalmiljøet generelt.**
- **Det er sentralt at deltakerne selv definerer egne mål. Steg for Steg møter hver enkelt deltaker og tilrettelegger aktiviteter og tiltak utfra den enkeltes behov, forutsetninger og ønsker.**

Formålet vårt er å styrke grunnleggende strukturer som kan gi varig løft. Vi ønsker å bidra til grunnleggende kunnskap og trygghet til å mestre sitt eget liv. Dette bidrar til at samfunnet oppnår en økonomisk gevinst ved at rusavhengige får langvarig oppfølging etter behandling/soning og tilrettelegger for kontakt mellom rusavhengige og andre mennesker gjennom frivillighet. En ringvirkning er samtidig å bryte den sosiale arven i forbindelse med fattigdom, rus og kriminalitet.

Som deltaker kan man forvente:

- å få økt sin mestringskompetanse som gir mulighet til å ta i bruk egne ressurser til å skape en meningsfull hverdag, samt motvirke økonomisk, sosial og kulturell fattigdom
- å få økt sin sosiale kompetanse som gir tilgang til nettverk som motvirker ensomhet, stigmatisering og utenforskap, samt bidrar til økt tilhørighet og inkludering
- å få økt livskvalitet gjennom økt rusmestring eller rusfrihet.

Tilbakemeldingen fra deltakere er at tilbudet skiller seg ut ved sin skreddersøm, bruk av tidgivere, og deltakelse i det offentlige rom. Deltakeren møter forventninger på lik linje med det som storsamfunnet krever, som skaper en overførbarhet til «et vanlig liv». Her ligger det også en forventning om rusfrihet ved avtaler med tidgivere og veileder, samt åpenhet om eventuelle tilbakefall. En viktig del av dette, er å gi tid til å opparbeide gjensidig tillit, klare forventninger, og en trygghet om at deltakeren ikke mister tilbudet ved et eventuelt tilbakefall.

I Steg for Steg er det gjennomført systematiske undersøkelser med hensyn til brukertilfredshet i rapporteringsperioden. Som nevnt har Drammen er det blant annet opprettet brukerråd (nå: deltakerråd). Basert på gjennomførte undersøkelser og en rekke eksempler på godt samarbeid mellom ansatte, Tidgivere og deltakere vurderer vi brukertilfredsheten i Steg for steg som gjennomgående god.

De siste års tildelinger har og gjort det mulig for Blå Kors Norge å engasjere Fafo til å forske på våre tiltaks innretning, relevans og særpreg, opp mot Opptappingsplanens ambisjoner. I Fafos første rapport som er en kunnskaps og behovsanalyse kommer det frem at både Blå Kors Steg for Steg og Blå Kors Gatenært fyller noen vesentlige hull i det eksisterende tjenestetilbudet. Dette bekrefter de tilbakemeldinger vi har mottatt fra et samlet rusfelt, både politisk og faglig i flere år. Hovedhensikten med evalueringen som gjennomføres av FAFO og som startet høsten 2018 er at å identifisere forbedringsområder i tiltakene våre.

Link til Fafo-rapporten: <https://fafo.no/index.php/zoo-publikasjoner/fafo-rapporter/item/bedre-livsmestring-og-sosial-inkludering>

Blå Kors, som en av de aller største organisasjonene på rusfeltet i Norge, må alltid være beredt på å gå foran, og utvikle nye metoder og muligheter. Historisk har Blå Kors, som eksempel, gått foran ved å ha den første behandlingsinstitusjonen for rusmisbrukere og den første spilleavhengighetsbehandlingen i Norge. Da Borgestadklinikken i Drammen ble lagt ned i 2017, ble

Blå Kors - Steg for steg en desto viktigere aktør innen forebygging og ettervern for målgruppen. Vi i Steg for Steg ser at vi er et viktig og supplerende tiltak for kommunen og andre eksisterende etterverntilbud i byen.

4.1 Resultater og høydepunkter

- 35 deltakere har hatt kontakt med en Tidgiver.
- 7 deltakere har fått individuell økonomisk rådgivning ved hjelp av en Tidgiver.
- 5 deltakere har fått bistand til å få praksisplass.
- Vi har hatt deltakere fra Drammen, Modum, Nedre Eiker, Svelvik, Lier og Asker.
- ca 70 lunsjer har blitt servert i de koselige lokalene våre i Tollbugata 46 (kalt Første Steg og startet opp i 2018)
- ca. 47 Tidgivere har vært engasjert i SFS fom. 2017. Denne frivilligheten gjør at Steg for Steg kan nå svært mange deltakere i forhold til midlene tilgjengelig. Deltakerne gir uttrykk for at det har stor betydning å ha kontakt med Tidgivere – vanlige medmennesker som ikke får betalt for å være sammen med dem eller utføre en profesjonell oppgave.
- I ferier og høytider har Tidgivere sørget for noen ekstra samlinger. Dette har vært bl.a. tur langs Drammenselva, Drammen museum, bowling, diverse utflukter, m.m

- I anledning sommerferie og julehøytiden, har vi arrangert både sommerfest for deltakere og tidgivere. Tollboden Hotell, som vi har et godt samarbeid med, disket opp med en nydelige buffeter, fylt med masse deilig mat. På sommerfesten var det grillmat som sto på menyen og en julebuffet på julebordet. Dette har vært fine opplevelser!

- Faglig påfyll er viktig, og ansatte har fått med seg en rekke fagkonferanser, samlinger og kurs både internt og i fagmiljøet. Gjennom dette har vi fått knyttet kontakter på tvers av avdelinger rundt i landet og fagmiljøer. Vi har fått masse ny kunnskap, som vil komme våre tidgivere og deltakere til gode.

Andre eksempler på hva deltakere hos oss har oppnådd er:

- Deltaker som hadde behov for advokathjelp fikk hjelp av en Tidgiver for å dra i møte
- Deltakere som har ønsket et treningstilbud har fått hjelp av Tidgiver til å tegne det og Tidgiver har vært med på treningssenteret de første gangene
- Deltaker som skulle i bryllup og trengte hjelp til å kjøpe dress fikk med seg en Tidgiver til å handle dette
- Deltakere som har hatt behov for følge til lege og Nav har fått hjelp av ansatt eller Tidgiver til dette
- Deltakere som har hatt behov for hjelp til å søke skole eller annen søknadsskriving har fått hjelp til dette av Tidgiver

Kap 5. Oppsummering/Konklusjon/Videre planer

SFS hadde et forbruk på 1,8 millioner kroner i 2019. Midlene kommer i stor grad fra finansieringskilder fra offentlig sektor, men også fra legater og stiftelser. I 2020 kan ikke SFS lenger livnære seg på prosjektmidler og vi må dermed finne midler til drift. Vi ønsker å formidle viktigheten av tett, langsiktig og systematisk arbeid for at mennesker skal klare å komme seg ut av karusellen med innleggelser, fengselsopphold, rus og ensomhet. For å kunne være en leverandør til hele feltet kommer Steg for steg fortsatt til å være avhengig av tilskudd fra Helsedirektoratet og andre tilskuddsytere fremover. I tillegg av dette vil vi fremover intensifisere vårt fundraisingarbeid hvor målet er å skaffe "egne midler" som kan komme denne målgruppen til gode. Med en stram kommuneøkonomi kan det være krevende for en kommune å bidra med midler til drift av aktiviteter lokalt. Det gjelder derfor for Blå Kors å tilrettelegge for andre muligheter til å bidra for kommunene. Innovasjon og nyskaping er krevende og kostbart.

5.1 Veien videre

Politisk arbeid - Forankring og samarbeid Steg for Steg er avhengig av et samarbeid med kommunen for å få videre midler av Helsedirektoratet. Å få til et enda mer og tettere samarbeid og samhandling med kommuner og andre aktører kan noen ganger være krevende men står sentralt. Mål i 2020 er å jobbe mer aktivt politisk mot Nye Drammen kommune, samt å vise oss på arenaer der vi kan møte politikere og næringsliv. Vi ønsker å løfte fram nødvendigheten av individuell tilpasning og ingen tidsbegrensninger når man skal støtte tidligere rusavhengige til en ny hverdag. Å bygge et nytt liv krever tid og støtte.

Nye Drammen - Utfordringen her blir å forankre Steg for Steg (og hele stiftelsen) inn mot Svelvik og Nedre Eiker kommune etter sammenslåing. Behovet for tilbudet er stort og hovedfokus har vært å finne gode samarbeidsformer både med kommunens og andre aktørers ulike tilbud. Konseptet gjør det mulig for at hvert enkelt sted kan tilpasse drift til lokale forutsetninger og samtidig holde ønsket kvalitet på tilbudet. Vi må jobbe aktivt for å informere om tilbudet vårt og hvem vi er.

Individuell skreddersøm - Faglig grunnlag og metodikk som ligger til grunn for tiltakene beskrevet i søknad for 2019 er ressurskrevende og fordrer både fleksibilitet, løsningsfokus og kompetente ansatte og Tidgivere. Men vi må og skal alltid fokusere på å bli bedre på å møte og tilrettelegge for individuelle behov hos våre deltakere.

Samarbeid og helhetsspektiv - For å styrke tilnærmingen til helhetsspektivet i tjenestetilbudet, vil vi i Blå Kors fortsette å tilstrebe å styrke det tverrfaglige samarbeidet internt. Som beskrevet i søknad og denne rapporten er vi helt avhengig av å samhandle med andre aktører innen feltet. Dette kan vi og skal vi fortsette å fokusere på også fremover. Helhetsspektivet og tverrfaglighet vil være et gjennomgående tema i interne ledermøter, i ansattgruppen, brukerrådene og temakvelder for tidgivere. Det samme gjelder for kommunikasjonen med våre samarbeidspartnere, ikke minst med tanke på å finne nye/alternative innfallsvinkler til mestring for våre deltakere. Vi vil jobbe videre med å forankre virksomheten vår i de ulike institusjonene nevnt over, samt være synlige i Drammen med tanke på å hente inn flere Tidgivere til Steg for Steg. Det vi også jobbes mer mot kriminalomsorgen for å kunne være et godt tilbud for innsatte som skal ut i samfunnet igjen. Målet er å forankre Steg for Steg som et godt ettervernstilbud for mennesker som sitter inne på grunn av rusrelaterte utfordringer.

Kommunikasjon- og markedsføring - Vår erfaring viser at det er nødvendig og hensiktsmessig med løpende informasjonsarbeid for å synliggjøre tiltaket for flere potensielle deltakere og

samarbeidspartnere. I 2020 vil våre virksomheter fortsette med informasjonsmøter hos etablerte og mulige nye samarbeidspartnere. Vi vil og prioritere å utvikle samarbeid med næringslivet.

Hverdagskompetanse - Responsen på Hverdagskompetanse opplegget, inkludert kurs, filmer og nettside, som Blå Kors utviklet med støtte fra direktoratet i 2019 er overveldende. Tilbakemeldingene fra dem som fått presentert opplegget og dem som testet kursdelen er at vi har klart å utvikle et opplegg med kurs del som både motiverer og inspirerer de med rusproblemer at jobbe med å utvikle sin hverdagskompetanse. Hverdagskompetanse opplegget inkludert kurs del er utviklet slik at hver organisasjon som ønsker å ta det i bruk kan tilpasse det sine virksomheter, hvilket øker mulighetene for en vellykket implementering i eksisterende tilbud. Det er nå dette arbeidet som gjenstår fremover i 2020. De aller fleste av organisasjonene som sett opplegget er tydelige på at man er i behov av en medarbeider fra Blå Kors som kan bistå den enkelte organisasjon i å få det implementert. For å imøtekomme dette behovet er det, i tillegg til det opprinnelige prosjektet utviklet et kurs for kursholdere som vil underlette implementering og igangsetning i den enkelte organisasjons virksomhet.

Tidgiverkoordinator - Kvalitet er en av fire verdier i Blå Kors. Og organisasjonen har et stendig blikk på forbedringsområder. Det at man har valgt å gå fra en gruppebasert aktivitet til «individuell skreddersøm» gjør at ansatte må jobbe mer strukturert med veiledning av den enkelte Tidgiver og deltaker. Det innebærer mye oppfølging både per telefon og i møter mellom veileder, deltaker og Tidgiver. Vi så vi hadde en utfordring når det kommer til å hente inn nok Tidgivere og følge dem opp tilstrekkelig. På tampen av 2019 ble det besluttet at vi skulle lyse ut stilling for ny Tidgiverkoordinator. Denne ble lyst ut i desember 2019. Ansettelsen av egne Tidgiverkoordinator i 2020 er et tiltak for å ytterligere øke kvaliteten på tjenesten.

5.2 Oppsummering

Å si at det ikke finnes tilbud til disse menneskene, er en sannhet med modifikasjoner. Det fleste steder i landet, også i Drammen kommune finnes flere tilbud i regi av både ideelle og offentlige aktører. De fleste er gruppebaserte aktivitetstilbud og møteplasser, ofte på dagtid. Det vi ser er at etter vi gikk fra gruppebasert aktivitet til individuell oppfølging, så dekker vi et hull i tilbudet, som blant annet oppstår etter endt rusbehandling, men også for mennesker som ikke har gjennomført behandling, men som selv har klart å komme ut av sin rusavhengighet. Vi bistår den enkelte til å bli i stand til å ta i bruk disse tilbudene, om det så er å dra på kino eller komme seg på motivasjonskveld hos Kirkens Bymisjon.

Slik sikrer vi den enkelte et individuelt tilrettelagt tilbud med sømløs overgang, som bidrar til å redusere risikoen for tilbakefall.

Det er viktig at sårbare mennesker som er på vei ut i «det vanlige livet» - som de har ønsket seg så lenge – tilbys en oppfølging ivaretar grunnleggende menneskelige behov. Alt for mange rusavhengige faller ned i et hull under oppfølgingsfasen – som raskt kan resultere i tilbakefall. Ofte med gjentagende behandlingsforløp, som gir høye kostnader for den enkelte og for samfunnet. SFS samhandler nå tettere enn tidligere med offentlige. Slik at vi tilpasser virksomheten basert på nyere forskning og organisering innen rusfeltet. Og utfra utviklingen innen ideelle og private aktører, samt brukerorganisasjoner.

I mer enn 30 år har det vært politisk og faglig enighet om viktigheten av at et vellykket behandlingsforløp inkluderer et godt tilbud etter endt behandling. I rapporter og stortingsmeldinger omtales dette gjerne som «helhetlige behandlings- og rehabiliteringsforløp med sømløse overganger».

Våre Tidgiverne bidrar med sin hverdagskompetanse og sine erfaringer fra vanlige A4-liv. Dette kan være økonomen Ola som bidrar med rådgivning og gjeldssanering – eller den personlige treneren Janne, som bistår i forhold til kosthold og trening.

Våre Tidgivere bidrar rett og slett med å være seg selv. Gjennom den sosiale kompetansen de har opparbeidet seg i livet. Om hvordan de omgås «vanlige folk» og gjøre vanlige ting.

Steg for steg knytter tettere bånd mellom rusavhengige og andre mennesker gjennom frivillighet. Det bryter ned fordommer og stigmatiserende holdninger som hindrer kontakt og forståelse. Rusavhengiges muligheter avhenger av at samfunnet anerkjenner dem. SFS bidrar til at vanlige mennesker oppdager hvor mange likheter det er mellom våre deltakere og «oss andre».

Vedlegg:

Behovsanalysen "Et helt vanlig liv", (Intéra ResearchLab,2004)

<http://kundeweb.aggressive.no/users/nettverkshuset.org/filer/Brukerunders%C3%B8kelseEtheltvanligliv.pdf>

Et helt vanlig liv.pdf

Fafo-rapport: <https://fafo.no/index.php/zoo-publikasjoner/fafo-rapporter/item/bedre-livsmestring-og-sosial-inkludering>

Tidgiverfilm ifbm. Tidgiverkampanjen:

Tidgiverfilm.MOV

Steg for stegs brosjyre:

Steg for Steg
Brosjyre - Drammen -

Media:

Byavisa 18.12.2018

Drammens Tidende 02.12.2019

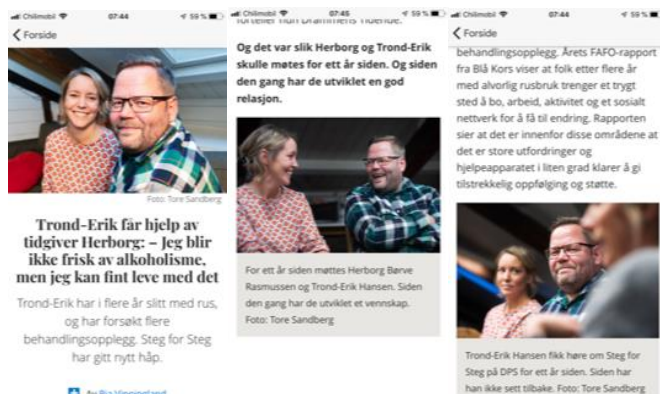

Trond-Erik gikk flere ganger forbi Herborg for han tok motet til seg – det forandret livet hans

Trond-Erik har i flere år slitt med rus, og har forsøkt flere behandlingsopplegg. Steg for Steg har gitt nytt håp.

Av Pia Vinningland
Publisert 2. desember 2019

Drammens Tidende – nettutgaven 02.12.19

Ukebladet Familien, utg.4 2020

Drammens Tidende-nettutgaven 31.03.2020

